

פְּתַח לָנוּ שְׁעַר בְּעֵת נְעִילַת שְׁעַר כִּי פָּנָה יוֹם לקט מקורות השראה על תפילת נעילה

תפילת נעילה היא התפילה החמישית והאחרונה של יום כיפור, והיא נאמרת ביום זה בלבד. זמנה הוא בין 'פּלַג המנחה' (כשעה וחצי לפני השקיעה) לרדת החשיכה, והיא מסתיימת בתקיעות השופר המסמנות את סיום הצום. כשמה כן היא, נועלת ומסכמת יום שלם של חשבון נפש והרהורים אודות מעשינו. יש בה מעין הזדמנות אחרונה לתשובה ולבקשת מחילה. על פי המסורת, זהו זמן חתימת ספרי החיים. לכן בתפילה זו מחליפים את הנוסח הרגיל של עשרת ימי תשובה: 'כתבנו לחיים...' בנוסח: 'וחתמנו לחיים...!'

יום שלם היינו במציאות שונה, ללא אכילה ושתייה, כמעט כמלאכים... עתה, כשהשערים עומדים להיסגר, אנו עומדים להתפלל תפילה אחרונה. אנו קרובים לפרידה ואומרים את המלה האחרונה ליום זה, לאחר כל הוידוים והחשבונות - שצריכה לסכם ולחתום הכל... עלינו לומר בתמצית, ישר ולעניין, את שאנו באמת רוצים... זה הזמן להיות עזי פנים, לא להסס... שוב ושוב אמרנו במשך היום: "אנו עזי פנים ואתה רחום וחנון"... "אנו עזי פנים" כבר הראינו כל השנה כולה, עתה צריך אתה להראות לנו שהנך "חנון ורחום".

הרב עדין אבן ישראל (שטיינזליץ) / אור פני מלך

הפיוט הפותח את תפילת 'נעילה' של יום הכיפורים בקהילות הספרדיות הוא 'אל נורא עלילה' של ר' משה אבן עזרא מהמאה ה-11. זהו אחד הפיוטים המרכזיים של יום הכיפורים המושר בנקודת זמן מאד משמעותית - לאחר שעות ארוכות של תפילות, מחשבות, כוונות ותקוות, מתקרבים אל סיומו של היום. השמש עומדת לשקוע, פותחים את ארון הקודש, כל הקהל עומד על רגליו אל מול ספרי התורה. את הפזמון שרים כולם יחד, בעוצמה הולכת וגוברת. הפיוט עוזר לרכז את כל הכוחות אל המהלך המסכם של היום, לקראת השנה החדשה.

הפיוט נע בין שני קטבים: מול האל "נורא העלילה" (המעשים), עומד עם ישראל "מתי המספר" (מעטים), בפחד ובבהלה.

בתחילה הפיוט נאמר בגוף ראשון: "המצא לנו מחילה", אך מיד לאחר הבית הראשון עובר הפיוט לגוף שלישי רבים: "שופכים לך נפשם/ מחה פשעם וכחשם".

בבתי האחרונים מופיעים שמותיהם של שלושה מלאכים שעל פי המסורת אחראים על ההגנה והגאולה: מיכאל, אליהו וגבריאל, ויש התייחסות לתקוות ולשאיפה לעתיד טוב יותר.

אל נורא עלילה ר' משה אבן עזרא

זָכַר צְדָקָת אֲבִיהֶם וְחִדְּשׁ אֶת יְמֵיהֶם
כְּקֶדֶם וְתַחֲלָה בְּשַׁעַת הַנְּעִילָה

קָרָא נָא שְׁנַת רְצוֹן וְהִשָּׁב שְׁאֵר הַצֵּאֵן
לְאַהֲלִיבָה וְאַהֲלָה בְּשַׁעַת הַנְּעִילָה

תִּזְכּוּ לְשָׁנִים רְבוֹת הַבָּנִים וְהָאֲבוֹת
בְּדִיצָה וּבְצִהָלָה בְּשַׁעַת הַנְּעִילָה

מִיכָאֵל שֵׁר יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵינוּ וְגַבְרִיאֵל
בְּשָׂרוֹ נָא הִגָּאֵלָה בְּשַׁעַת הַנְּעִילָה

אֵל נוֹרָא עֲלִילָה אֵל נוֹרָא עֲלִילָה
הַמְצִיא לָנוּ מְחִילָה בְּשַׁעַת הַנְּעִילָה

מְתֵי מִסְפָּר קְרוּאִים לָךְ עֵינֵינוּ נוֹשְׂאִים
וּמִסְלָדִים בְּחִילָה בְּשַׁעַת הַנְּעִילָה

שׁוֹפְכִים לָךְ נַפְשָׁם מְחָה פְּשָׁעִם וְכַחֲשָׁם
וְהַמְצִיאֵם מְחִילָה בְּשַׁעַת הַנְּעִילָה

הִיָּה לָהֶם לְסִתְרָה וְהַצִּילֵם מִמְאָרְהָ
וְחַתְּמֵם לְהוֹד וּלְגִילָה בְּשַׁעַת הַנְּעִילָה

חֹזֵן אוֹתָם וְרַחֵם וְכֹל לֹחֵץ וְלוֹחֵם
עֲשֵׂה בָהֶם פְּלִילָה בְּשַׁעַת הַנְּעִילָה

שירים מכלא רמלה

רוני סומק

לפני כמה שנים הוזמנתי לשוב ולהופיע לפני אסירי כלא רמלה. בסוף הקריאה קצין התרבות לקח אותי לראות את בית הכנסת החדש. לא יכולתי שלא לחייך כאשר ראיתי ששמו הוא: "בית הכנסת הפקדתי שומרים". הימים היו בין כיפור לסוכות, וברגע שנכנסתי לבית הכנסת התחילה להזדמזם באוזני תפילת "אל נורא עלילה" ששלושה ימים קודם שמעתי בבית הכנסת. ואז, הבנתי איזו משמעות יש כאן לשורות החזקות האלה.

המתפלל ביום הכיפורים מבקש "המציא לנו מחילה" ומתכוון ל"סליחה". בכלא רמלה מחילה היא גם אותו מקום ממנו אפשר לברוח. המתפלל ביום כיפור מדבר על "שעת הנעילה" ומתכוון לנעילת שערי השמים. בכלא רמלה שומע המתפלל את שקשוק המפתחות מול סורגי תאו. ראיתי פתאום איך הופכות השורות לחתרניות, לקריאה לחופש. באותו לילה כתבתי את השיר:

לבית הכנסת של הכלא קוראים: "הפקדתי שומרים"

אל נורא עלילה, עצם את
עיני השומרים,
תן למלים הגנובות להשרף על
גחלי השפתיים,
המציא מחילה
ובשעת נעילה עשה שיהיו הסורגים
רפים פריסים שהצמחת על עיני הנשים,
מעבר לחומה.

תוכו רצוף אהבה

ישי ריבו

חושך שבטו, מבלי לחשך את אהבתו
מושיט את שרביטו, לכל הפושט ידו
עין לא מעלים, מעל צאן מרעיתו
גם כשאנו שברי כלים, עודנו כלי חמדתו
תוכו רצוף אהבה, רצוף אהבה
ביתו צפוף לרוחה, צפוף לרוחה
ממציא לנו מחילה, לא רק בשעת הנעילה
לך דומיה תהלה
ידיו רב לו, ואין ראשית לראשיתו
גם השירה כחול הים, היא רק מקצת שבחו
לפנים משורת הדין, מנהיג את עולמו
ומלפני המלאכים, דורש בשלום עמו
תוכו רצוף אהבה, רצוף אהבה
ביתו צפוף לרוחה, צפוף לרוחה
ממציא לנו מחילה, לא רק בשעת הנעילה
לך דומיה תהלה
עתידי הוא לתת פאר תחת אפר
שמן ששון תחת אבל
מעטה תהלה תחת רוח כהה

במסורת האשכנזית נפתחת תפילת נעילה במילים:

**פְּתַח לָנוּ שַׁעַר בְּעֵת נְעִילַת שַׁעַר כִּי פָּנָה יוֹם
הַיּוֹם יִפְנֶה הַשָּׁמֶשׁ יָבֵא וַיִּפְנֶה נְבוֹאָה שְׁעָרֶיךָ**

כשהיום פונה, השמש מתחילה לשקוע ויום הכיפורים מגיע אל סיומו מבקשים את "פתיחת השער" דווקא ולא את נעילתו. אנו רוצים לסיים את יום הכיפורים עם תחושה של התחלה חדשה ובשורות טובות. יש בכך ביטוי לתפישה האופטימית שעדיין ניתן לתקן ולשנות

הכל משתנה

ברטולד ברכט

הכל משתנה. להתחיל מחדש
יכול אדם בנשימתו האחרונה.
אבל מה שארע, ארע. והמים
שמזגת לתוך היין, לא תוכל
לשפך אותם בחזרה.
מה שארע, ארע. המים
שמזגת אל-תוך היין, לא תוכל
לשפך אותם בחזרה, אבל
הכל משתנה. להתחיל מחדש
יכול אדם בנשימתו האחרונה

בטרם

יהודה עמיחי

בטרם השער יסגר,
בטרם כל האמור ואמר,
בטרם אהיה אחר,
בטרם יקריש דם נבון,
בטרם יסגרו הדברים בארון,
בטרם יתקשה הבטון,
בטרם יסתמו כל נקבי החלילים,
בטרם יסברו כל הכללים,
בטרם ישברו את הכלים,
בטרם החלק יכנס לתקפו,
בטרם אלהים יסגר את כפו,
בטרם נלך מפה.

שעת נעילה

מארשה פאלק

יפתח הלב
בעת נעילתו,
כי פנה היום.
היום יפנה.
השמש יבוא ויפנה
וקול דממה דקה
ימלא את האויר -
קולו של הלב הנשבר,
קולו של הלב
הנפתח.

**המהלך שנפתח בתחילת יום הכיפורים עם 'כל נדרי', נשלם עתה עם השאלה והאתגר:
מה נצליח לקחת אתנו מהיום הזה אל המשך השנה החדשה?
האם נצליח לא לשוב מיד אל הרגלינו הקודמים, או לפחות להיות מודעים יותר...?**

כל נדרי

זאב פלק

כל נדרי שפתינו, קבלות שבלבנו
והרהורי התשובה שהגינו ובטאנו
באלפי תפלותינו. ביום כפור שהיה -
לא שנו ארח חיינו,
לא הביאו גאלתנו בשנה שנסתימה.
ממרומי התלהבותנו
אל חלין הרגלינו
שבנו מיד עם נעילה.
התשמע חרטתנו
האם תתיר את מאסרנו
בידי יצר של שגרה?
התרצה תפלתנו לכפר על פשעינו
אף אם נשוב ונחטא?
דע כי בשעת חלשתנו
לא נזכר מודעתנו מיום כפור שהיה.
התחשב בשכחתנו ותקבל כנאותינו
לסליחה ולמחילה.

בבוקר שלאחר יום הכיפורים

ילי שר

בבוקר שלאחר יום הכיפורים בתחנת הרכבת
תל-אביב מרכז, אותה קשישה ניצולת שואה פושטת יד
בטבורו של רציף הומה.
השמיות ערומות על גופה מתחת
לשלט, היציאה מכאן
בבוקר שלאחר יום הכיפורים ללא ריק של בין לבין,
אנשים חולפים על פניה, כאב חדש מצטבר
בפנות לוח השנה העיוורי
בין אדם למקום זה מהדהד בבקר שלאחר נעילה, רציית
לגשת
לבקש ממנה
סליחה
על הזקנה